અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==

ગુજરાતની વડી અદાલતમાં, અમદાવાદ ખાતે

ફોજદારી અપીલ નં. ૨૨૨૩/૨૦૦૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

==

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	
૨	પત્રકારને રીફર કરવામાં આવશે કે નહીં?	
૩	શું માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની ખરી નકલ જોવા માંગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	
૫.	શું તે સિવિલ જજને મોકલવાનુ છે?	

==
==

ગુજરાત રાજ્ય....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

પટેલ કનુભાઈ સોમાભાઈ અને ૨....સમાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ)

==

ઉપસ્થીતિઃ

શ્રી કે.એલ. પંડ્યા, અપીલકર્તા ક્રમાંક ૧ માટે એ.પી.પી.

શ્રી ગૌરવ ચુડાસમા, વિરોધીગણ/પ્રતિવાદીગણ ક્રમાંક ૩ માટે વકીલ

શ્રી હરીશ એ પટેલ, વિરોધીગણ/પ્રતિવાદીગણ ક્રમાંક ૧ – ૨ માટે વકીલ

શ્રી મહેન્દ્ર ત્રિવેદી, વિરોધીગણ/પ્રતિવાદીગણ ક્રમાંક ૧ – ૨ માટે વકીલ

==

ખંડપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી કે.જે. ઠાકર

તારીખ : ૨૫/૦૩/૨૦૧૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. આ અપીલ દ્વારા, અપીલકર્તા–રાજ્યે માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશ (અત્યાચાર), જથી ઝડપી અદાલત, મહેસાણા દ્વારા તા. ૩૧.૦૫.૨૦૦૪ના રોજ વિશેષ (અત્યાચાર) કેસ નં. ૩૯/૨૦૦૩માં આપેલા ચુકાદો અને આદેશને પડકાર્યો છે, જેના દ્વારા માનનીય નીચલી અદાલતે અહીંના મૂળ આરોપી–પ્રતિવાદીઓને આક્ષેપિત ગુનાઓના આરોપોમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો.

૨. ફરિયાદ પક્ષના સંક્ષિપ્ત તથ્યો આ પ્રમાણે છે કે ફરિયાદી ચાડાસણા ગામનો રહેવાસી છે અને આરોપી નં. ૧ અને ૨ ચાડાસણા ગામના હરિજન વાસના ખૂણે આવેલ દુકાન ધરાવે છે. વધુમાં, આરોપી નં. ૩ આરોપીઓની દુકાને બેસવા માટે આવતો હતો. વધુમાં, ફરિયાદ પક્ષનો એવો પણ કેસ છે કે ઘટનાથી બે મહિના પૂર્વે, ફરિયાદીની બહેન આરોપીની દુકાને કંઈક વસ્તુ લેવા ગઈ હતી, તે સમયે આરોપીએ તેની સાથે અશોભન વર્તન કર્યું હતું. વધુમાં, ફરિયાદ પક્ષનો એવો કેસ છે કે ફરિયાદીએ તમામ આરોપીઓને ઠપકો આપ્યો હતો. ફરિયાદ નોંધાવવાના દિવસે એટલે કે ૨૨.૦૧.૨૦૦૩ના રોજ, જ્યારે ફરિયાદી લગભગ ૭:૪૫ કલાકે ચાડાસણા બસ-સ્ટેન્ડ નજીક ઊભો હતો, ત્યારે તમામ આરોપીઓ લાકડીઓથી સજ્જ થઈ ફરિયાદી પાસે આવ્યા હતા. વધુમાં, ફરિયાદ પક્ષનો એવો કેસ છે કે તેમણે ફરિયાદીને ગાળો આપવાનું શરૂ કર્યું અને કહ્યું કે તેણે અગાઉ તેમને શા માટે ઠપકો આપ્યો હતો. તેમણે આગળ કહ્યું કે "તું અમારું કોઈ તોડી શકે તેમ નથી", એમ કહીને તેમણે ફરિયાદીને તેની જાતિ સંબંધિત ગાળો આપી. વધુમાં, ફરિયાદ પક્ષનો એવો કેસ છે કે તેમણે આગળ ફરિયાદીને કહ્યું કે "સાળા દેઢા તને તો કોઈ પણ હિસાબે જીવતો રહેવા દેવાનો નથી". એમ કહેતાં જ તેઓ ઉશ્કેરાઈ ગયા અને ફરિયાદીના બન્ને જાંઘો તથા પગોમાં લાકડીથી મારવા લાગ્યા. વધુમાં, ફરિયાદ પક્ષનો એવો કેસ છે કે ફરિયાદી બૂમાબૂમ કરવા લાગ્યો અને પોતાના ઘર તરફ દોડવા લાગ્યો. તેથી આરોપીઓ તેની પાછળ દોડ્યા. જોકે, ફરિયાદીના ગામના લોકો ત્યાં આવી પહોંચતાં આરોપીઓ ભાગી ગયા. ત્યારબાદ, ફરિયાદીએ વાસઈ પોલીસ સ્ટેશનમાં નોંધાવેલી II-સીઆર.નં. ૧૧/૨૦૦૩ તરીકે ફરિયાદ દાખલ કરી.

૩. તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ, માનનીય મેજિસ્ટ્રેટ અદાલતમાં આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું. કેસનું એકમાત્ર રીતે સત્ર અદાલતમાં વિચરણ શક્ય હોવાથી, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૨૦૯ હેઠળ (સંક્ષેપમાં "ફોજપ્રસં.") માનનીય મેજિસ્ટ્રેટ અદાલતે આ કેસને વિશેષ ન્યાયાધીશ (અતિચાર)ની અદાલત, જમી ઝડપી અદાલત, મહેસાણા સમક્ષ સોંપી દીધો, અને ત્યારબાદ તેને વિશેષ કેસ (અતિચાર) ક્રમાંક ૩૯/૨૦૦૩ તરીકે નંબર આપવામાં આવ્યો. પ્રતિવાદી–આરોપીઓએ દોષ સ્વીકાર્યો નહોતો અને પોતાનું વિચરણ થવાની માંગ કરી હતી, તેથી તેમને આક્ષેપિત ગુનાઓ બાબતે વિચારવામાં આવ્યા.

૪. નીચલી અદાલતમાં ચલાવણી વખતે, મૂળ આરોપી સામે મૂકાયેલા આરોપોને સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદ પક્ષે ૮ સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી તેમજ ૮ દસ્તાવેજી પુરાવાઓ પણ રજૂ કર્યા હતા.

૫. નીચલી અદાલતમાં સુનાવણી પૂર્ણ થયા બાદ અને આરોપીઓના ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળના નિવેદન નોંધ્યા પછી તથા ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવપક્ષની દલીલો સાંભળ્યા બાદ, મહેસાણા સ્થિત ચોથી ઝડપી ન્યાયાલય, વિશેષ ન્યાયાધીશ (અત્યાચાર)એ આરોપીઓને તેમની સામે મૂકાયેલા તમામ આરોપોમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો. સુનાવણી પૂર્ણ થતાં, સત્ર અદાલતે પ્રતિવાદી–આરોપીઓના નિર્દોષ છૂટકારાનો ચુકાદો અને આદેશ પસાર કર્યો.

૬. ઉપરોક્ત ચુકાદો અને આદેશ, જે સન્માન્ય સત્ર અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો છે,થી અસંતોષિત તથા પીડિત થઈને, અપીલકર્તા–રાજ્યે વર્તમાન ફોજદારી અપીલ દાખલ કરી છે.

૭. વિદ્વાન એ.પી.પી.એ ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે માનનીય નીચલી અદાલતે ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી ક્રમાંક ૧–ભરત સોલંકીની આવૃત્તિની મૂલવણી કરવી જોઇતી હતી, જેમની આંક ૧૨ પર તપાસ કરવામાં આવી છે અને જેમણે પોતાની સાક્ષીમાં જણાવ્યું હતું કે આરોપી નં.૧ની દુકાન ચડાસણા ગામે આવેલી છે અને આરોપીઓ તથા ફરિયાદી વચ્ચે દારૂ, મટન રાખવા બાબતે તેમજ વી.સી.ડી. પર ફિલ્મો જોવા બાબતે કેટલાક ઝઘડા થયા હતા, અને તેથી ફરિયાદી દ્વારા તેમને ઠપકો આપવામાં આવ્યો હતો. વિદ્વાન એ.પી.પી.એ રજૂઆત કરી હતી કે આક્ષેપિત ગુનો આરોપીઓએ આચર્યો હોવાનું પુરવાર થયેલું છે અને તેમણે આ અદાલતને ફરિયાદી તરફના પુરાવા દ્વારા માર્ગદર્શન આપ્યું હતું તથા રજૂઆત કરી હતી કે આરોપીઓએ તેને ઈજાઓ પહોંચાડી હતી અને એવું જણાય છે કે ફરિયાદીના તબીબી પ્રમાણપત્રે ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું છે. વિદ્વાન એ.પી.પી.એ વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે માનનીય નીચલી અદાલતે ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષી ક્રમાંક ૫–ડૉ. મુકેશભાઈ પટેલની આવૃત્તિની મૂલવણી કરવી જોઇતી હતી, જેમની આંક ૨૯ પર તપાસ કરવામાં આવી છે અને જેમણે પોતાની સાક્ષીમાં જણાવ્યું હતું કે ૨૨.૦૧.૨૦૦૩ના રોજ કોઈ પોલીસ યાદી વિના, આરોપી નં. ૧, ૨ અને ૩ દ્વારા લાકડીઓથી માર મારવામાં આવ્યો હોવાના ઈતિહાસ સાથે ફરિયાદીને તેમના સમક્ષ લાવવામાં આવ્યા હતા. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે આ ફોજદારી અપીલ મંજૂર થવી જોઇએ અને

માનનીય નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશ રદ કરવામાં આવવા જોઇએ.

૮. તેના વિરુદ્ધ, વિરોધી–આરોપીઓના વિદ્વાન વકીલે નીચલી અદાલતના ચુકાદા અને આદેશને ટેકો આપતાં રજૂઆત કરી કે આ ચુકાદો અને આદેશ ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રેકોર્ડ પર રજૂ કરાયેલ પુરાવાની મૂલવણી કર્યા બાદ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેમણે વધુમાં રજૂ કર્યું કે આરોપીએ કોઈ અપમાનજનક ભાષાનો ઉપયોગ કર્યો નહોતો એ સાબિત થયું છે અને તેથી આરોપી સામે કોઈ કેસ બનેલો નથી. તેથી, આ અદાલતના હસ્તક્ષેપની કોઈ આવશ્યકતા નથી. તેથી, ફોજદારી અપીલ રદ કરવામાં આવવી જરૂરી છે અને વિદ્વાન નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશની પુષ્ટિ કરવામાં આવવી જરૂરી છે.

૯. મેં અપીલકર્તા–રાજ્ય તરફના વિદ્વાન એ.પી.પી. તથા અહીંના આરોપી–પ્રતિવાદીઓ તરફના વિદ્વાન અધિવક્તાની દલીલો સાંભળી છે અને રેકર્ડ પરના દસ્તાવેજોનું અવલોકન કર્યું છે.

૧૦. વર્તમાન કેસનો રેકોર્ડ ધ્યાનમાં લીધા બાદ, ફરિયાદ પક્ષે આઠ સાક્ષીઓની તપાસ કરી છે, જેમાંથી પી.ડબલ્યુ. ૧–ફરિયાદી અને પી.ડબલ્યુ. ૨–નરસિંહભાઈ રામાભાઈ સોલંકી પુત્ર અને પિતા છે. ઘટનાનું સ્થળ જાહેર સ્થળ હોવા છતાં, કોઈ સ્વતંત્ર ચક્ષુસાક્ષીએ ફરિયાદ પક્ષનું સમર્થન કર્યું નથી. પંચ સાક્ષીઓએ પણ ફરિયાદ પક્ષના કેસનું સમર્થન કર્યું નથી. આરોપીના વિદ્વાન

વકીલ દ્વારા કરાયેલ દલીલ સાથે હું સંપૂર્ણપણે સહમત છું કે અત્યાચાર અધિનિયમની કલમ ૩(૧)(૧૦) હેઠળ કોઈ કેસ બનતો નથી. અત્યાચાર અધિનિયમની કલમ ૩(૧)(૧૦)ની જોગવાઈ નીચે મુજબ છેઃ "જાહેર દષ્ટિમાં આવતાં કોઈપણ સ્થળે અનુસૂચિત જાતિ અથવા અનુસૂચિત જનજાતિના સભ્યનું અપમાન કરવાની અથવા તેને ભયભીત કરવાની મનશા સાથે ઈરાદાપૂર્વક તેનું અપમાન કરે અથવા તેને ધમકાવે."

૧૧. આ તબક્કે, આઇ.પી.સી.ની કલમ ૩૨૩ અને ૫૦૪ ને, જે નીચે મુજબ છે, પુનઃઉતારવું આવશ્યક છે:

> ૩૨૩.ઈરાદાપૂર્વક ઈજા પહોંચાડવા બદલ દંડ:– જે કોઈ, કલમ ૩૩૪માં કરેલ જોગવાઈ સિવાય, ઈરાદાપૂર્વક ઈજા પહોંચાડે છે, તેને કોઈપણ પ્રકારના કારાવાસથી એવી અવધિ માટે, જે એક વર્ષ સુધી લંબાઈ શકે, અથવા એક હજાર રૂપિયાના દંડથી, અથવા બંનેથી, દંડિત કરવામાં આવશે.""૫૦૪.શાંતિભંગ પ્રેરિત કરવાના ઈરાદાથી જાણીજોઈને અપમાન: –– જે કોઈ ઈરાદાપૂર્વક અપમાન કરે છે, અને તેના પરિણામે કોઈ વ્યક્તિને ઉશ્કેરણી આપે છે, અને એ આશયથી અથવા એ જાણ સાથે કે એવી ઉશ્કેરણીથી તે જાહેર શાંતિભંગ કરશે અથવા કોઈ અન્ય અપરાધ કરશે, તેને કોઈપણ પ્રકારના કારાવાસથી એવી અવધિ માટે, જે બે વર્ષ સુધી લંબાઈ શકે, અથવા દંડથી, અથવા બંનેથી, દંડિત કરવામાં આવશે.

૧૨. હું નોંધું છું કે તબીબી પુરાવા ફરિયાદ પક્ષના કેસને સમર્થન આપતા નથી. ફરિયાદીએ પોતાના નિવેદનમાં સ્પષ્ટ રીતે જણાવ્યું છે કે ઈજાઓ આરોપી દ્વારા કરવામાં આવી નહોતી. નીચલી અદાલતે, પરિચ્છેદ ૧૮ અને ૧૯માં મુદ્દાની ચર્ચા કરતી વખતે તથા રેકોર્ડ પુરાવાની મૂલવણી કરીને, આરોપીને યોગ્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો છે. જણાય છે કે ચુકાદામાં કોઈ તર્કવિરુદ્ધતા નથી. અપરાધ કર્યાની તારીખે, બોમ્બે પોલીસ અધિનિયમ હેઠળ કોઈ ફરજિયાત જોગવાઈના ભંગની અથવા હથિયારોની સૂચનાની કોઈ હાજરી હતી કે નહીં, તે સાબિત થયું નહોતું. હું માનનીય એપીપી દ્વારા કરવામાં આવેલી તે રજૂઆત સ્વીકારી શકતો નથી કે ચુકાદામાં યોગ્ય પુરાવાની મૂલવણીનો અભાવ છે, અને તેમણે આ અદાલતને અપીલમાં ઉઠાવવામાં આવેલા આધાર પરથી પસાર કરી છે. તેથી, આ અપીલ રદ થવાને પાત્ર છે. તેથી, વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશમાં કોઈ ખામી દર્શાતી નથી અને તેને પુષ્ટિ આપવી જરૂરી છે.

૧૩. ઉપરોક્તને ધ્યાનમાં લેતાં, મને આ કેસના તથ્યોનું મૂલવણી કરવી પડે છે, તે પણ માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓમાં નિર્ધારિત તે માર્ગદર્શિકાના કસોટીપર, જેમાં નિર્દોષ છૂટકારાના અપીલો માટે માર્ગદર્શિકા નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે.

૧૪. નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે આ અદાલત સમક્ષ અપીલની સુનાવણીને શાસિત અને નિયમિત કરનાર સિદ્ધાંતો સર્વોચ્ચ અદાલતે અનેક નિર્ણયો દ્વારા અત્યંત સંક્ષેપમાં સમજાવ્યા છે. એમ.એસ. નારાયણ મેનન @ મણિ વિ. કેરળ રાજ્ય અને અન્ય (૨૦૦૬ (૬) એસ.સી.સી. ૩૯) ના મામલે, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ

સામેની અપીલમાં વડી અદાલતની શક્તિઓનું વર્ણન કર્યું છે. નિર્ણયના પરા–પ૪માં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ નોંધ્યું છે;

> ૫૪. કોઈપણ સ્થિતિમાં વડી અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારા વિરુદ્ધની અપીલ તરીકે માનતાં અપીલ સ્વીકારી, ત્યારે હકીકતમાં તેણે પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો હતો. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામે અપીલી સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ, વડી અદાલતે કાયદાના સુસ્થિર સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખવા જોઈતાં હતા કે જ્યાં બે દૃષ્ટિકોણ શક્ય હોય, ત્યાં અપીલી અદાલતે નીચલી અદાલતે નોંધેલા નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો ન જોઈએ.

૧૫. વધુમાં, ચંદ્રપ્પા વિ. કર્ણાટક રાજ્ય (૨૦૦૭ (૪) એસ.સી.સી. ૪૧૫) ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચેના સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કર્યા હતા;

> "૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, અમારા સુવિચારિત મતે, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે અપીલી અદાલતની સત્તાઓ સંબંધિત નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો પ્રગટ થાય છે;
>
> [૧] અપીલી અદાલતને નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ જે આધાર પર આધારિત છે તે પુરાવાની સંપૂર્ણ સમીક્ષા કરવા, પુનર્મૂલવણી કરવા અને પુનર્વિચાર કરવાની પૂર્ણ સત્તા છે.

[૨] ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ એવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂક્તી નથી અને અપીલ અદાલત તેની સમક્ષ રહેલા પુરાવાના આધારે હકીકત તથા કાયદાના પ્રશ્નો બાબત પોતાની સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે.

[૩] "મહત્વપૂર્ણ અને પ્રબળ કારણો", "પર્યાપ્ત અને સંતોષકારક આધાર", "અતિ પ્રબળ પરિસ્થિતિઓ", "તર્કવિરુદ્ધ નિષ્કર્ષો", "સ્પષ્ટ ભૂલો" વગેરે જેવી વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, નિર્દોષ છૂટકારાના વિરુદ્ધની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને મર્યાદિત કરવા માટે ઉદ્દેશિત નથી. આવા વાક્યપ્રયોગો વધુ કરીને "ભાષાની અલંકારિકતા"ના સ્વરૂપના છે, જે અપીલ અદાલતની નિર્દોષ છૂટકારામાં હસ્તક્ષેપ કરવા પ્રત્યેની અનિચ્છાને પ્રબળ બનાવવા માટે હોય છે, ન કે અદાલતની પુરાવાની મૂલવણી કરવાની તથા પોતાનો સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પર આવવાની સત્તાને સંકુચિત કરવા માટે.

[૪] જોકે, અપીલી અદાલતે એ વાત ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કેસમાં આરોપીના પક્ષમાં દ્વિગુણ અનુમાન કાર્યરત રહે છે. પ્રથમ, દંડવિધિની મૂળભૂત સિદ્ધાંત મુજબ, જે મુજબ કોઈપણ વ્યક્તિને, સક્ષમ કાયદાની અદાલત દ્વારા દોષી સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, નિર્દોષ માનવામાં આવે છે, તેને નિર્દોષતાનું અનુમાન પ્રાપ્ત રહે છે. દ્વિતીય, આરોપીને નિર્દોષ છૂટકારો મળેલો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન નીચલી અદાલત દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃપુષ્ટ અને સશક્ત બને છે.

[૫] જો રેકોર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે યોગ્ય નિષ્કર્ષ શક્ય હોય, તો અપિલીય અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં."

૧૬. અતએવ, આ સ્થિર સિદ્ધાંત છે કે અપીલી સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, જો પણ આંકડા પર રહેલા પુરાવાના આધારે બે વાજબી નિષ્કર્ષો શક્ય હોય, તો અપીલી અદાલતે નીચલી અદાલતે નોંધેલા નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો ન જોઈએ.

૧૭. રાજ્ય ગોવા વિ. સંજયઠાકરન અને અન્ય (૨૦૦૭ (૩) એસ.સી.સી. ૭૫)ના કેસમાં પણ, સર્વોચ્ચ અદાલતે આવા કેસોમાં વડી અદાલતની સત્તાઓનું પુનઃદઢીકરણ કર્યું છે. ઉપરોક્ત નિર્ણયના પરિચ્છેદ ૧૬માં અદાલતે નીચે મુજબ નોંધ્યું છેઃ

૧૬. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે અપીલમાં અધિકારનો ઉપયોગ કરતાં અપીલ અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં, જો કે નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા વડે દૂષિત ન થયો હોય અને પહોંચાયેલો નિષ્કર્ષ કોઈપણ વાજબી વ્યક્તિ દ્વારા પણ પહોંચાડી શકાય એવો ન હોય; અને તેથી, તે નિર્ણયને તર્કવિરુદ્ધ તરીકે વર્ણવવો પડે. માત્ર એટલા કારણસર કે બે દષ્ટિકોણ શક્ય છે, અપીલ અદાલત એવો દષ્ટિકોણ નહીં અપનાવે કે જે નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં

આવેલ ચુકાદાને ઉલટાવી નાખે. તેમ છતાં, જો અપીલ અદાલતના મત પ્રમાણે નીચલી અદાલત દ્વારા પહોંચાયેલો નિષ્કર્ષ તર્કવિરુદ્ધ છે અને અદાલતે કાનૂનની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે તથા રેકોર્ડ મહત્વપૂર્ણ પુરાવાને અવગણ્યા છે, તો અપીલ અદાલતને પુરાવાનું પુનર્મૂલવણી કરવાની સત્તા છે. આવા સંજોગોમાં, ન્યાયસંગત નિર્ણય પર પહોંચવા માટે રેકોર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે પુરાવાનું પુનર્મૂલવણી કરી, તપાસ કરવાનો અપીલ અદાલત પર કર્તવ્ય આવે છે કે આરોપિત વ્યક્તિમાંથી કોઈપણ તે ગુનાના આચરણ સાથે સંકળાયેલ છે કે નહીં, જે અંગે તેના પર આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે.

૧૮. સર્વોચ્ચ અદાલતે ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિ. રામ વીર સિંહ અને અન્યો (૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબ્લ્યુ. ૫૫૫૩) તથા ગીર્જા પ્રસાદ (મૃત) દ્વારા એલ.આર.ઓ. વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય (૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબ્લ્યુ. ૫૫૮૯) ના પ્રકરણોમાં પણ સમાન સિદ્ધાંત પ્રતિપાદિત કર્યો છે. આથી, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે આ અદાલત જે સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકે છે, તે સુસ્થિર છે.

૧૯. લૂના રામ વિ. ભુપત સિંહ વગેરે વિ.ના કેસમાં ((૨૦૦૯) એસસીસી ૭૪૯), સર્વોચ્ચ અદાલતે પરા–૧૦ અને ૧૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

"૧૦. વડી અદાલતે નોંધ્યું છે કે ફરિયાદ પક્ષનું વર્ઝન સ્પષ્ટપણે વિશ્વસનીય નહોતું. કહેવાતા પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓમાંથી કેટલાકે નિવેદન

કર્યું હતું કે મૃતકના પગનો ઘૂંટો એક આરોપીએ વાળી દીધો હોવાથી તેનું મૃત્યુ થયું હતું. અન્યોએ કહ્યું હતું કે તેનું ગળું દબાવવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એવો હતો કે ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા. પોસ્ટમોર્ટમ કરનાર અને સાક્ષીઓની તપાસ કરનાર તબીબે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે બસ ચાલુ હાલતમાં હોય ત્યારે કોઈ વ્યક્તિને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવું શક્ય નહોતું.

૧૧. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામેની અપીલના માપદંડોને ધ્યાનમાં લેતાં, અમે આ અપીલમાં હસ્તક્ષેપ કરવા ઇચ્છુક નથી. વડી અદાલતનો અભિપ્રાય તર્કવિરુદ્ધ ગણાવી શકાય તેમ નથી અને પુરાવાના આધારે એક સંભવિત અભિપ્રાય છે।"

૨૦. સર્વોચ્ચ અદાલતે તાજેતરના મોખિયા અને અન્ય વિ. રાજ્ય, પ્રતિનિધિ, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, તમિલનાડુ (એ.આઈ.આર. ૨૦૧૩ એસ.સી. ૩૨૧) ના મામલે આપેલા નિર્ણયમાં પણ, પરા–૪ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

"૪. એ બાબતમાં કોઈ વિવાદ નથી કે નીચલી અદાલતે, ફરિયાદ પક્ષ તથા બચાવપક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલ મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાની મૂલવણી કરીને, તેમની સામે મૂકાયેલા આરોપો અંગે આરોપીઓને નિર્દોષ છોડી મુક્યા હતા. રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં, વડી અદાલતે, વિવાદિત આદેશ દ્વારા, ઉપરોક્ત નિર્ણયને પલટાવ્યો અને આઇ.પી.સી.ની કલમ ૩૦૨ સાથે વાંચી કલમ ૩૪ હેઠળ આરોપીઓને દોષિત ઠરાવ્યા તથા આજીવન કઠોર કારાવાસની સજા ફટકારી. કારણ કે

અપીલકર્તાઓના વકીલે ભારપૂર્વક દલીલ કરી છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશને દોષસિદ્ધિમાં પલટાવીને વડી અદાલતે તેના અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદા લાંઘી છે, તેથી ચાલો નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે દાખલ થયેલી અપીલમાં વડી અદાલતના વ્યાપ અને સત્તાનું વિશ્લેષણ કરીએ. આ અદાલતે નિર્ણયો ની એક શ્રેણીમાં વારંવાર સ્પષ્ટ કર્યું છે કે પ્રથમ અપીલીય અદાલત તરીકે વડી અદાલત, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલની કાર્યવાહી કરતી વખતે પણ, સમગ્ર પુરાવાનું અવલોકન કરવા માટે અધિકૃત હતી અને તેમ જ બાધ્ય હતી; અને જો આવશ્યક બને તો સમગ્ર પુરાવાની પુનર્મૂલવણી પણ કરી શકતી હતી, તેમ છતાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો નિર્ણય લેતી વખતે અદાલતે માત્ર રેકોર્ડ પુરાવાના આધારે આરોપની નિર્વિવાદ ખાતરી મેળવવી જોઈએ, અને માત્ર એટલા માટે નહીં કે વડી અદાલત એક વધુ સંભવિત અથવા ભિન્ન દૃષ્ટિકોણ લઈ શકે. ઉપરોક્ત બાબત સિવાય, જ્યાં સુધી અપીલ પર વિચારના વ્યાપ અને ઊંડાણનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં અપીલને દોષસિદ્ધિ વિરુદ્ધ હોય કે નિર્દોષ છૂટકારા વિરુદ્ધ, તેની કાર્યવાહી કરતી વખતે અભિગમમાં કોઈ ભેદ કે તફાવત કલ્પવામાં આવતો નથી. [વિડા રાજસ્થાન વિ. સોહન લાલ અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૫ એસસીસી ૫૭૩]"

૨૧. એ પણ સ્થિર કાનૂની સ્થિતિ છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના અપીલોમાં, જ્યારે નીચલી અદાલત દ્વારા આપેલા કારણો યોગ્ય અને યોગ્ય જણાય, ત્યારે અપીલ અદાલતને ચુકાદો ફરીથી લખવાની અથવા નવા કારણો આપવા જરૂરી નથી. આવો સિદ્ધાંત સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક વિ. હેમારેડ્ડી (એઆઈઆર

૧૯૮૧ એસસી ૧૪૧૭)ના મામલામાં નિર્ધારિત કર્યો છે, જેમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું છે;

> ......આ અદાલતે ગિરિજાનંદિની દેવી વિ. બીગેન્દ્ર નંદિની ચૌધરી (૧૯૬૭) ૧ એસસીઆર ૯૩: (એઆઈઆર ૧૯૬૭ એસસી ૧૧૨૪) માં અવલોકન કર્યું છે કે પુરાવાના આધારે અપીલી અદાલતનું કર્તવ્ય પુરાવાનું વર્ણન પુનરાવર્તિત કરવાનું અથવા નીચલી અદાલતે આપેલા કારણોને ફરીથી દોહરાવવાનું નથી; જેના ચુકાદા સામે અપીલ કરવામાં આવી છે તે અદાલત દ્વારા આપેલા કારણો સાથે સામાન્ય સંમતિની અભિવ્યક્તિ સામાન્ય રીતે પૂરતી ગણાશે.

૨૨. તાજેતરના નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે શિવશરણાપ્પા અને અન્યો વિ. કર્ણાટક રાજ્ય (જેટી ૨૦૧૩ (૭) એસસી ૬૬) માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

> આ અપીલી અદાલત સમગ્ર પુરાવાનું પુનર્મૂલવણી કરવાનો અધિકાર ધરાવે છે, તથાપિ, અન્ય કેટલીક સિદ્ધાંતોનું પણ પાલન કરવાનું રહે છે અને એ વાત ધ્યાનમાં રાખવાની રહે છે કે નિર્દોષ છૂટકારો દ્વિગુણ નિર્દોષતાની ધારણા ઉત્પન્ન કરે છે.

૨૩. હું નોંધું છું કે નીચલી અદાલતે, રેકોર્ડ પરના પુરાવાનું મૂલ્યાંકન કરતાં, આરોપી વ્યક્તિઓને યોગ્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો છે. નીચલી અદાલતે નોંધ્યું છે કે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવામાં વિવિધ વિસંગતિઓ છે.

નીચલી અદાલતે તપાસની વિશ્વસનીયતા અંગે સંદેહ વ્યક્ત કર્યો છે. પુરાવા અને તપાસમાં રહેલી ખામીઓ નીચલી અદાલતે નોંધેલી છે. ઉપરાંત, આ ઘટના વર્ષ ૨૦૦૩ની છે અને મને નીચલી અદાલતના નિર્ણયને પલટવા માટે કોઈ મજબૂત આધાર મળતો નથી. આ પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, નીચલી અદાલતે અપનાવેલ અભિગમમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની આવશ્યકતા નથી.

૨૪. તેથી, હું વિચારપૂર્વકના અભિપ્રાય પર છું કે આરોપીઓ સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપમાંથી તેમને નિર્દોષ છોડવાના સંબંધમાં નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તારણો સર્વથા ન્યાયોચિત અને યોગ્ય છે અને એવા તારણો નોંધવામાં તેની તરફથી કોઈ ગેરકાયદેસરતા કે ખામી આચરવામાં આવી નથી. નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા તર્કો અને પહોંચાયેલા તારણો સાથે હું સંપૂર્ણપણે સહમત છું. નીચલી અદાલતના ચુકાદા અને આદેશમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાનું આવશ્યક નથી.

૨૫. ઉપરોક્ત ચર્ચાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, હું આ અભિપ્રાયનું છું કે ન્યાયાધીશે પડકારિત ચુકાદો અને આદેશ પસાર કરતાં કોઈ ભૂલ કરી નથી. તેથી, વર્તમાન અપીલ રદ કરવામાં લાયક છે.

૨૬. પરિણામે, અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને ફગાવી દેવામાં આવે છે. નીચલી અદાલતનો ૩૧.૦૫.૨૦૦૪નો ચુકાદો અને આદેશ પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે. આરોપીનો જામીન અને જામીનબોન્ડ, જો કોઈ હોય તો, મુક્ત કરવામાં આવે છે. આરસી અને પી તાત્કાલિક સંબંધિત નીચલી અદાલતમાં મોકલી આપવામાં આવે.

(કે.જે. ઠાકર, ન્યાયાધીશ)

The translation of this judgment has been provided by M/s Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.

==

<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.